

- \www/URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1493
8. Duffy, J. Measuring customer capital [Text] / J. Duffy // *Strategy & Leadership*. – 2000. – Vol. 28, № 5. – P. 10–15. doi:10.1108/10878570010379392
  9. Baxter, R. Reflective and formative metrics of relationship value: A commentary essay [Text] / R. Baxter // *Journal of Business Research*. – 2009. – Vol. 62, № 12. – P. 1370–1377. doi:10.1016/j.jbusres.2008.12.004
  10. Dwyer, F. R. Customer lifetime valuation to support marketing decision making [Text] / F. R. Dwyer // *Journal of Direct Marketing*. – 1997. – Vol. 11, № 4. – P. 6–13. doi:10.1002/(sici)1522-7138(199723)11:4<6::aid-dir3>3.3.co;2-u
  11. Sawhney, M. Managing and Measuring Relational Equity in the Network Economy [Text] / M. Sawhney, J. Zabin // *Journal of the Academy of Marketing Science*. – 2002. – Vol. 30, № 4. – P. 313–332. doi:10.1177/009207002236908
  12. Bermejo, G. How to measure customer value and its relationship with shareholder value in a business-to-business market [Text] / G. Bermejo, C. Rodríguez Monroy // *Intangible Capital*. – 2010. – Vol. 6, № 2. – P. 142–161. doi:10.3926/ic.2010.v6n2.p142-161
  13. Georgescu, I. Estimating the cost-value relationship using instruments of management accountancy [Text] / I. Georgescu, D. Budugan, L. Cretu // *The Annals of the «Stefan cel Mare» University of Suceava. Fascicle of The Faculty of Economics and Public Administration*. – 2010. – № 2 (12), Vol. 10. – P. 242–247.
  14. Грозний, І. С. Використання узагальнюючих показників для оцінки процесу формування конкурентних переваг промислового підприємства [Текст] / І. С. Грозний // *Вісник економічної науки України*. – 2008. – № 2. – С. 31–35.
  15. Баканов, М. І. Теорія економічного аналізу [Текст]: учебник / М. І. Баканов, А. Д. Шермет. – 4-е изд., доп. и перераб. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 416 с.
  16. Руцишин, Н. М. Інтегральна оцінка ефективності функціонування торговельних підприємств та методи розрахунку інтегральних показників [Текст] / Н. М. Руцишин // *Науковий вісник НЛТУ України*. – 2007. – Вип. 17.5. – С. 176–180.
  17. Ястремська, О. М. Бренди промислових підприємств: формування та ефективність використання [Текст]: монографія / О. М. Ястремська, О. М. Тімонін, К. О. Тімонін. – Х.: ХНЕУ, 2013. – 244 с.
  18. Ястремська, О. О. Моделювання показників визначення об'єктивної складової іміджу підприємств у сучасних умовах [Текст] / О. О. Ястремська // *Бізнес Інформ*. – 2012. – № 7. – С. 166–174.
  19. Плюта, В. Сравнительный многомерный анализ в эконометрическом моделировании [Текст] / В. Плюта; пер. с польск. В. В. Иванова. – М.: Финансы и статистика, 1989. – 175 с.
  20. Пономаренко, В. С. Аналіз даних у дослідженнях соціально-економічних систем [Текст]: монографія / В. С. Пономаренко, Л. М. Малярець. – Х.: Інжек, 2009. – 432 с.

ИНТЕГРАЛЬНАЯ ОЦЕНКА ПОТРЕБИТЕЛЬСКОГО КАПИТАЛА МАШИНОСТРОИТЕЛЬНОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье предложено методическое обеспечение интегральной оценки потребительского капитала машиностроительного предприятия, которое базируется на определении интегральных показателей оценки составляющих средств и условий формирования и развития отношений с потребителями и построении обобщенного интегрального показателя оценки результатов формирования и развития этих отношений с использованием методов таксономии, аддитивной свертки, экспертных оценок.

Ключевые слова: интегральная оценка, потребительский капитал, машиностроительное предприятие, таксономия, аддитивная свертка.

Бойко Наталя Олександрівна, аспірант, кафедра банківської справи, Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця, Україна, e-mail: natalieboyko@mail.ru.

Бойко Наталя Александровна, аспирант, кафедра банковского дела, Харьковский национальный экономический университет им. Семена Кузнеця, Украина.

Boyko Natalia, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine, e-mail: natalieboyko@mail.ru

УДК 658.115.31:65.016.001.76

DOI: 10.15587/2312-8372.2015.41733

**Адаменко М. І.,
Водовозов Є. Н.**

СИСТЕМНІ ОСНОВИ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ЖИТЛОВО- КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Розглянуті оригінальні, розроблені авторами системні основи реструктуризації підприємств сфери житлово-комунального господарства ЖКГ, які є запорукою та одним із найважливіших параметрів сталої роботи міського господарства, і, як слідство, виконання його основної мети – забезпечення населення якісними комунальними послугами. Подані не лише теоретико-методологічні викладки, а й з науково-економічної точки зору надані рекомендації щодо забезпечення належної роботи підприємств даної сфери.

Ключові слова: житлово-комунальне господарство, реструктуризація, структурні зв'язки, оптимізація функціонування, алгоритмізація процесу.

1. Вступ

Дослідження причинно-наслідкового ланцюга кризових явищ на підприємствах житлово-комунального господарства дозволяє характеризувати сьогоденні

стан цієї сфери як аварійний, а якість послуг – як незадовільну. За скорочення бюджетного фінансування та подолання наслідків світової фінансової кризи ці підприємства виявляють свою економічну неспроможність та неадекватність сучасним умовам господарювання. З

метою вирішення цих проблем та адаптації сфери житлово-комунального господарства до сучасних соціальних стандартів Урядом України передбачено проведення реформування власності та стратегічна реструктуризація комунальних підприємств. Наведене вище обумовлює актуальність даної публікації.

Відсутність теоретичної концепції реструктуризації стає тим проблемним напрямком, який може забезпечити удосконалення організаційно-економічного механізму управління підприємствами сфери ЖКГ, реалізація якого дозволить подолати стан затяжної кризи, відновити загублені ринкові позиції, виробити імунітет до негативних впливів як зовнішніх, так і внутрішніх факторів виникнення кризових явищ.

2. Аналіз літературних даних та постановка проблеми

Дослідженню проблем, пов'язаних із процесом реструктуризації підприємств, приділяли увагу як науковці, так і практики. Насамперед слід назвати публікації та наукові дослідження в цій області таких вітчизняних та зарубіжних вчених: М. Д. Аістової [1], Л. Водачек [2], А. С. Євсєєва [3], А. С. Кравченка [4], Н. І. Олійника [5], А. Стрікленда та А. Томпсона [6], М. Хаммера та Д. Чампі [7], та інших.

Необхідність обґрунтування організаційного, інформаційного та аналітичного забезпечення розробки теоретичних і методико-практичних питань реструктуризаційних процесів підприємств сфери ЖКГ зумовили постановку наукової задачі, розв'язанню якої присвячена дана публікація.

3. Об'єкт, ціль та задачі дослідження

Об'єктом дослідження у даній статті є функціонування підприємства ЖКГ, а предметом – їх реструктуризація. Таким чином, у якості цілі публікації виступає визначення порядку реструктуризації підприємства ЖКГ, а в якості наукової задачі – розробка теоретичних основ оптимізації функціонування цих підприємств завдяки реструктуризації.

Для досягнення поставленої мети та розв'язання поставленої наукової задачі вирішувалися наступні завдання:

- дослідження підприємства ЖКГ як системи з визначенням основ забезпечення його функціонування;
- структурування зовнішніх зв'язків системи підприємства ЖКГ та внутрішні зв'язки, які можливо вважати директивними;
- відпрацювання загальних теоретико-методологічних основ алгоритмізації процесу реструктуризації підприємства ЖКГ.

4. Матеріали та методи дослідження щодо системних основ реструктуризації підприємств сфери житлово-комунального господарства

4.1. Аналіз системи «підприємство ЖКГ»

Будь-яке підприємство житлово-комунального господарства може бути відображено системою елементів забезпечення функціонування та зв'язків між ними.

Система, безумовно, буде складною та відкритою. Розглянемо місце системи «підприємство ЖКГ» в надсистемі економічних зв'язків. Корируючими системами, які, безумовно, впливають на діяльність системи, що розглядається, є наступні зовнішні системи (рис. 1):

- законодавча та нормативна база забезпечення діяльності;
- фінансово-економічна система держави;
- ресурсна, технічна та технологічна виробнича система;
- система кадрового ресурсу та кадрового забезпечення.

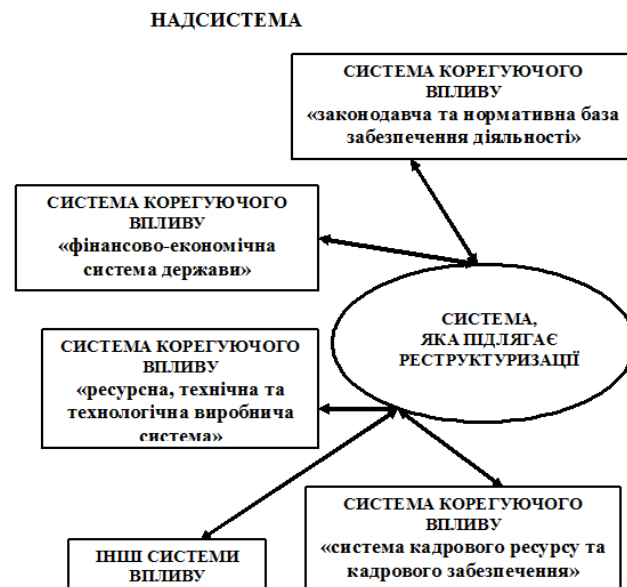

Рис. 1. Місце системи «підприємство ЖКГ», яка досліджується у структурі надсистеми

Аналіз структурних зв'язків системи за елементами надсистеми був детально проведений авторами у публікаціях [8–10].

Перейдемо до аналізу системи «підприємство ЖКГ» безпосередньо та до створення базового алгоритму реструктуризації з метою підвищення рівня системи.

Під підвищенням рівня системи у даному випадку будемо мати на увазі оптимізацію зв'язків та надання більш широких функцій директивним елементам системи з подальшим забезпеченням її переходу на більш досконалий економічно-організаційний рівень функціонування.

Наведемо деякі пояснення щодо застосування стандартної термінології системного аналізу для розв'язання поставленої задачі. Під виробничою підсистемою, яка забезпечує функціонування системи у напрямку відтворення продукту будемо розуміти всі елементи, які безпосередньо є учасниками дій, що забезпечують суто технічне функціонування системи. Під невиробничими елементами будемо розуміти елементи систем внутрішнього регулювання процесів та зв'язків між елементами виробничої підсистеми та підсистему забезпечення успішного протікання процесів будь-якими видами ресурсів.

З означеної точки зору внутрішній склад системи «підприємство ЖКГ» розробленої підсистеми з стійкими зв'язками буде мати наступний вигляд (рис. 2).

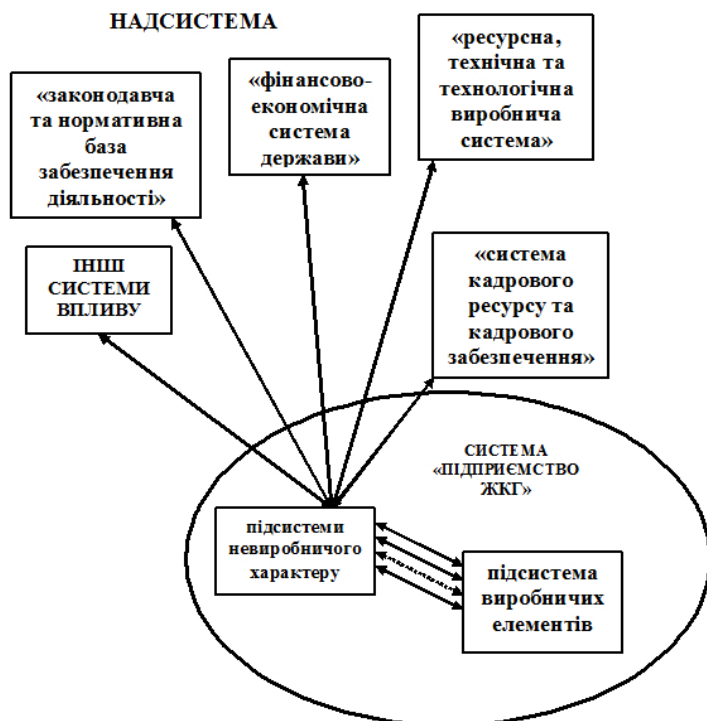

Рис. 2. Внутрішні та зовнішні системні взаємодії

Якщо підсистеми невиробничого характеру зазнають безумовного впливу з боку зовнішнього середовища та мають з надсистемою стабільні зв'язки економічного, технічного, інформаційного та іншого характеру, то підсистема виробничих елементів має жорсткі зв'язки переважно внутрісистемні.

Таким чином, для реструктуризації системи необхідна оптимізація, у першу чергу, її внутрішнього середовища.

4. 2. Аналіз взаємодій виробничих та невиробничих підсистем

Згідно теорії прийняття рішень, приймемо за комплекс «вхідного масиву» вплив невиробничих підсистем на виробничу підсистему, які безпосередньо здійснюються через постійні зв'язки. В якості «оператора перетворення» приймемо організаційне рішення щодо спрощення зв'язків між вхідним масивом та масивом виходу, тобто підсистемою, яка здійснює виробництво продукту та кінцевим продуктом. Оператор перетворення при цьому має такі інструменти удосконалення впливу:

- скорочення кількості зв'язків;
- надання зв'язкам багаторушової структури;
- скорочення кількості елементів у всіх підсистемах загалом завдяки оптимізації зворотних зв'язків.

Наведемо примітивну схему для пояснень. Нехай маємо три елементи системи. Умовно відзначимо їх як організатор, логіст, виробник. Розглянемо зв'язки. Виробник формулює проблему, яку необхідно вирішити для оптимізації функціонування системи. Вводиться в дію зв'язок виробник-організатор. Організатор з'ясує свій баланс впливу та визначає можливе необхідне забезпечення і задіює зв'язок організатор-логіст. У свою чергу логіст з'ясує наявність своїх ресурсів та вводить в дію зв'язок логіст-організатор. Організатор з'являє проблему, яка отримана в наслідок зв'язку з виробником, зі своїми можливостями впливу та ресурсом, означеним логістом, та надсилає пропозицію

виробнику щодо розв'язання проблеми, тим сам задіює зв'язок організатор-виробник. Виробник коригує свої пропозиції щодо проблеми, задіює зв'язок виробник-організатор. Організатор задіює зв'язок організатор-логіст з постановкою завдання на забезпечення. Логіст виконує завдання організатора на забезпечення та задіює зв'язок логіст-виробник. Зазначимо те, що при проходженні всіх зв'язкових сигналів можлива така велика втрата часу, що первинна проблема вже набула інший вигляд. Тобто маємо систему масового обслуговування з чергою факторів, які можуть очікувати та які самоліквідуються з породженням більшої кількості проблемних факторів або без наслідків. Оптимізацію системи (на даному прикладі) можливо вести в наступних напрямках:

- ліквідація елементу «організатор» з переданням його функцій елементу «логіст»;
- ліквідація елементу «логіст» з переданням його функцій елементу «організатор»;
- часткове переформування елементу «організатор» у елемент «особа, що приймає рішення» з наданням їй функцій директивного елементу на елементами «виробник» та «логіст», при цьому необхідно введення спрощення (скорочення) попередньо означених зв'язків у схемі прикладу до зв'язків безпосередньо виробник-логіст з наданням особи, що приймає рішення, виключно функцій контролю та затвердження спільних рішень за наслідком зв'язків виробник-логіст.

Є достатньо зрозумілим, що будь-яка система «підприємство ЖКГ» має занадто велику кількість внутрішніх елементів, які в свою чергу необхідно оптимізувати всередині підсистем, які у наведеному прикладі визначені як елементи. Але загальний алгоритм у будь-якому випадку буде мати вигляд, запропонований у прикладі для системи із трьох елементів.

Потрібно також відзначити те, що з передачею та трансформуванням елементу «організатор» в елемент «особа, що приймає рішення», виникає необхідність для останнього брати на себе відповідальність за імпульсну дію системи, тобто дію по врегулюванню однієї поточної проблеми з віддаленою дією, тобто розв'язання однієї проблеми як частини комплексу проблем, вирішення яких забезпечує стаке функціонування всієї системи, в випадку, який розглядають автори статті, системи «підприємство ЖКГ».

5. Результати досліджень щодо системних основ реструктуризації підприємств сфери житлово-комунального господарства

Практична значущість результатів дослідження полягає в тому, що застосування системних основ реструктуризації підприємств сфери житлово-комунального господарства та зв'язаних з ними алгоритмічних схем, дасть змогу оптимізувати їх діяльність, виходячи з конкретних умов функціонування кожного окремого підприємства ЖКГ з урахуванням їх специфіки та з метою підвищення їх економічної ефективності.

Наукова новизна матеріалу, який викладено у статті, полягає в тому, що завдяки проведеному системному аналізу деяких зв'язків та підсистем підприємств ЖКГ у перше наводяться алгоритмічні основи щодо їх реструктуризації.

6. Обговорення результатів дослідження щодо системних основ реструктуризації підприємств сфери житлово-комунального господарства

При визначенні ефективності алгоритмів реструктуризації підприємств ЖКГ, що витікають з системного аналізу структури підприємств та оптимізації їх внутрісистемних та зовнішніх зв'язків, закономірним є продовження дослідження на рівні підсистем та елементної бази.

Отримані у дослідженні алгоритмічні схеми щодо впливу на реструктуризаційні процеси підприємств сфери ЖКГ, були обговорені на ряді Міжнародних та Всеукраїнських конференцій, зокрема в м. Новосибірськ, лютий 2012 р., м. Київ, квітень 2012 р., м. Одеса, жовтень 2012 р., м. Харків, листопад 2014 р. та інших. Пропозиції, які висувалися на обговорення та відображені у даній публікації, отримали позитивну оцінку фахівців.

7. Висновки

В результаті проведених досліджень щодо системних основ реструктуризації підприємств сфери житлово-комунального господарства були вирішені наступні завдання:

- детально розглянуто підприємство ЖКГ як система з означенням основних елементів структури та сталих зв'язків, які забезпечують основи його функціонування;

- визначено структуру відносин системи «підприємство ЖКГ» з надсистемою керуючих підсистем та структуру внутрішніх директивних підсистем, елементів і зв'язків. На базі проведеного аналізу запропоновано основи щодо прийняття рішень по реструктуризації;

- відпрацьовано загальні теоретико-методологічні основи алгоритмізації процесу реструктуризації підприємств ЖКГ. На наведеному прикладі розкрито суть типового алгоритму реструктуризації підприємств ЖКГ з можливістю урахування їх особистої специфіки та адаптації для будь-якого підприємства.

У статті доведено, що будь-яка система «підприємство ЖКГ» може бути реструктурована з урахуванням своїх особистостей за наведеним типовим алгоритмом з максимальною оптимізацією та, як наслідок, покращенням економічної складової функціонування.

Література

1. Аистова, М. Д. Реструктуризация предприятий: вопросы управления, стратегии, координации структурных параметров, снижение сопротивления преобразования [Текст] / М. Д. Аистова. – М.: Альпина Паблишер, 2012. – 287 с.
2. Водачек, Л. П. Реструктуризация – вызов чешским предприятиям [Текст] / Л. П. Водачек // Проблемы теории и практики управления. – 2010. – № 1. – С. 84-89.

3. Евсеев, А. С. Стратегия реструктуризации предприятий в условиях кризисной ситуации [Текст] / А. С. Евсеев // Проблемы теории и практики управления. – 2009. – № 3. – С. 109-113.
4. Кравченко, С. А. Адаптация экономического механизма функционирования предприятий к условиям рынка [Текст]: монография / С. А. Кравченко. – К: ННЦ ИАЭ, 2008. – 444 с.
5. Олийнык, Н. И. Реструктуризация предприятий жилищно-коммунальной сферы в условиях структурной перестройки экономики Украины [Текст] / Н. И. Олийнык // Сборник научных работ. – М.: РАГС, 2003. – С. 136-144.
6. Томпсон, А. А. Стратегический менеджмент [Текст] / А. А. Томпсон, А. Д. Стрикленд. – М.: Вильямс, 2003. – 924 с.
7. Хаммер, М. Реинжиниринг корпорации [Текст]: пер. с англ. / М. Хаммер, Дж. Чампи // Манифест революции в бизнесе. – С.-Петербург: С.-Петербургский университет, 1999. – 332 с.
8. Водовозов, Є. Н. Моделювання процесів стратегічної реструктуризації підприємств сфери ЖКГ [Текст] / Є. Н. Водовозов // Інвестиції: практика і досвід. Науково-практичний журнал – Одеса: Чорноморський державний університет ім. Петра Могили, 2012. – № 20. – С. 53-59.
9. Водовозов, Є. Н. Реструктуризація підприємств сфери ЖКГ на основі проектного підходу [Текст] / Є. Н. Водовозов // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – Житомир, 2012. – № 3 (61). – С. 215-218.
10. Адаменко, М. І. Економіко-технічна надійність експлуатації міського електричного транспорту [Текст]: монографія / М. І. Адаменко, О. Ю. Палант. – Х.: Золоті сторінки, 2014. – 144 с.

СИСТЕМНЫЕ ОСНОВЫ РЕСТРУКТУРИЗАЦИИ ПРЕДПРИЯТИЙ СФЕРЫ ЖИЛИЩНО-КОММУНАЛЬНОГО ХОЗЯЙСТВА

Рассмотрены оригинальные, разработанные авторами системные основы реструктуризации предприятий сферы жилищно-коммунального хозяйства ЖКХ, выступающие залогом и одним из важнейших параметров устойчивой работы городского хозяйства, и, как следствие, выполнение его основной цели – обеспечения населения качественными коммунальными услугами. Представлены не только теоретические выкладки, но и с научно-экономической точки зрения даны рекомендации по обеспечению надлежащей работы предприятий данной сферы.

Ключевые слова: жилищно-коммунальное хозяйство, реструктуризация, структурные связи, оптимизация функционирования, алгоритмизация процесса.

Адаменко Микола Ігорович, доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри безпеки життєдіяльності, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, Україна, e-mail: nikolajadamenko@mail.ru.

Водовозов Євгеній Наумович, аспірант, Харківський національний університет радіоелектроніки, Україна, e-mail: zurabik@mail.ru.

Адаменко Николай Игоревич, доктор технических наук, профессор, заведующий кафедрой безопасности жизнедеятельности, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина, Украина.

Водовозов Евгений Наумович, аспирант, Харьковский национальный университет радиоэлектроники, Украина.

Adamenko Mikola, V. N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine, e-mail: nikolajadamenko@mail.ru

Vodovozov Evgenii, Kharkiv National University Radio Electronics, Ukraine, e-mail: zurabik@mail.ru